

“ยาล้างไต” กับความเข้าใจผิด ๆ

เภสัชกร สุรศักดิ์ วิชัยโย

ภาควิชาเภสัชวิทยา คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

บ่อยครั้งที่มีผู้ป่วยมาขอซื้อยาล้างไตที่ร้านยาด้วยวัตถุประสงค์แตกต่างกัน เช่น บางรายมีอาการปวดบริเวณเอวด้านหลังและกลัวว่าจะเป็นโรคไต จึงอยากได้ยาล้างไตเพื่อล้างทำความสะอาดและขับสารพิษออกจากไต หรือบางรายมีอาการปัสสาวะแสบขัดหลังจากมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่ได้ป้องกัน จึงอยากได้ยาล้างไตโดยเข้าใจว่าจะสามารถล้างภายในอวัยวะเพศและทางเดินปัสสาวะให้สะอาดได้ อย่างไรก็ตาม “ยาล้างไต” ที่ชาวบ้านเรียกกันจนติดปากนั้น จริงๆแล้วเป็นยาที่มีข้อบ่งใช้สำหรับ “ขับปัสสาวะและบรรเทาอาการอักเสบของทางเดินปัสสาวะ” เนื่องจากในตำรับยาประกอบด้วยสมุนไพรที่มีฤทธิ์ต้านเชื้อแบคทีเรีย ต้านการอักเสบ และขับปัสสาวะ ดังแสดงในตาราง นอกจากนี้ ยังมีการเติมสีเข้าไป เช่น เมทิลีนบลู (methylene blue หรือ methylthioninium chloride) ซึ่งเป็นสารสีน้ำเงิน เมื่อรับประทาน ยา ปัสสาวะจะมีสีน้ำเงินหรือเขียว ขึ้นกับสีพื้นเดิมของปัสสาวะว่าใสหรือเหลือง จึงอาจทำให้ผู้ป่วยบางรายเข้าใจว่ายาไปขับสารพิษหรือสิ่งสกปรกภายในไตและทางเดินปัสสาวะออกมา

ตัวอย่างตำรับยาที่มีข้อบ่งใช้สำหรับขับปัสสาวะและบรรเทาอาการอักเสบของทางเดินปัสสาวะ

ส่วนประกอบในตำรับ	ฤทธิ์ทางยาที่อาจเกี่ยวข้องกับข้อบ่งใช้
สารสกัดอูวาเออร์ซี (Uva ursi extract)	มีฤทธิ์ต้านเชื้อแบคทีเรียในทางเดินปัสสาวะ ต้านการอักเสบและขับปัสสาวะ
สารสกัดบูกู (Buchu extract)	มีฤทธิ์ต้านเชื้อแบคทีเรียในทางเดินปัสสาวะ และขับปัสสาวะ
พริก (Capsicum)	มีฤทธิ์บรรเทาอาการปวดและต้านการอักเสบ
สควิลล์ (Squill)	มีฤทธิ์ขับปัสสาวะ
น้ำมันจุนิเปอร์ (Juniper oil)	มีฤทธิ์ขับปัสสาวะ
โพแทสเซียมไนเตรท (Potassium nitrate) หรือ ดินประสิว	เป็นสารกันบูดเนื่องจากมีฤทธิ์ต้านเชื้อจุลินทรีย์ และยังมีฤทธิ์ขับปัสสาวะ

หมายเหตุ: บางตำรับอาจใช้สมุนไพรชนิดอื่นที่มีฤทธิ์คล้ายกับตำรับนี้

จากข้อมูลข้างต้น จะเห็นว่ายาสูตรผสมนี้ไม่มีสรรพคุณช่วยล้างไตแต่อย่างใด **จึงไม่ควร** เรียกว่า “ยาล้างไต” นอกจากนี้ หากใช้อย่างไม่เหมาะสมอาจทำให้

- 1) **ไม่ได้ผลในการรักษาโรค** เช่น หากอาการปวดแหว หรืออาการปัสสาวะขัดนั้นมิสาเหตุจากนิ้วในทางเดินปัสสาวะ ยานี้คงไม่สามารถรักษาให้หายได้
- 2) **ได้รับผลเสียจากยา** เช่น สารเมทิลินบลู ห้ามใช้ในผู้ป่วยที่ไตบกพร่องรุนแรง และไม่ควรถ่ายในผู้ที่มีภาวะพร่องเอนไซม์จีซีพีดี (G6PD deficiency) เนื่องจากมีความเสี่ยงที่จะทำให้เม็ดเลือดแดงแตกได้ง่าย อีกทั้ง สารดังกล่าวอาจตีกับยาบางชนิด เช่น หากใช้ร่วมกับยาด้านอาการซึมเศร้า อาจทำให้ผู้ป่วยเกิดอาการไม่พึงประสงค์ที่รุนแรงจากยาด้านอาการซึมเศร้าได้ นอกจากนี้ยังมีโอกาสแพ้ส่วนประกอบอื่นๆในตำรับยาอีกด้วย

ดังนั้น เมื่อเจ็บป่วยและมีความประสงค์ที่จะใช้บริการร้านยา ผู้ป่วยควรแจ้งอาการเจ็บป่วยที่เป็นให้เภสัชกรทราบ เพื่อให้ได้รับคำแนะนำในการรักษาและการใช้ยาอย่างถูกต้องเหมาะสม หรือควรไปพบแพทย์เพื่อตรวจหาสาเหตุที่แท้จริงของอาการหรือโรคนั้นๆ

"ปัจจุบันยาที่มีส่วนผสมดังกล่าว ได้ถูกเพิกถอนทะเบียนตำรับยาแล้ว (ไม่มีขายในประเทศไทย) โดยมีรายละเอียดตามลิงค์ด้านล่าง"

<http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2561/E/054/44.PDF>

เอกสารอ้างอิง

1. ฐานข้อมูลทะเบียนตำรับยา สำนักยา, สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กระทรวงสาธารณสุข. Available from: <http://fdaolap.fda.moph.go.th/logistics/drgdrug/DSerch.asp>
2. Head KA. Natural approaches to prevention and treatment of infections of the lower urinary tract. Altern Med Rev. 2008;13(3):227-244.
3. Srinivasan K. Biological activities of pepper alkaloids. In: Natural products. Ramawat KG and Me´rillon JM, eds. New York: Springer-Verlag Berlin Heidelberg; 2013:1397-1437.
4. Gemmill CL. The pharmacology of squill. Bull N Y Acad Med. 1974;50(6):747-750.
5. Butler AR, Feelisch M. Therapeutic uses of inorganic nitrite and nitrate: from the past to the future. Circulation. 2008;117(16):2151-2159.
6. Ginimuge PR, Jyothi SD. Methylene blue: revisited. J Anaesthesiol Clin Pharmacol. 2010;26(4):517-520.